

3. Шевченко Н.П. Державне управління процесами реформування системи пенсійного забезпечення України в контексті євроінтеграції : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.01. Івано-Франківськ, 2019. 20 с.

4. Огляд основних підсумків роботи Пенсійного фонду України за 2018 та 2019 роки. Інформаційна сторінка вебпорталу Пенсійного Фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/vydatky-ta-dohody-byudzhetu-fondu/>

5. Соціальне страхування: Підручник / За заг. ред. О.П. Кириленко, В.С. Толуб'яка. Тернопіль: Економічна думка, 2016. 516 с.

Саганюк Вікторія Анатоліївна

*Консультант відділу з питань кадрового забезпечення діяльності
Волинської обласної ради*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

У сучасних ринкових умовах в Україні існує ціла низка бюджетних проблем, без розв'язання яких неможливо говорити про сталий розвиток держави. Територіальні громади залежать від фінансового забезпечення місцевого самоврядування, а бюджет є основним інструментом державного регулювання всіх соціально-економічних процесів у країні.

Відповідно до Бюджетного кодексу, України бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду [1]. Бюджет поєднує в собі джерела формування й напрями використання фінансових ресурсів державних фінансів. Розрізняють три поняття бюджету: “державний бюджет”, “місцеві бюджети” та “бюджети місцевого самоврядування” (бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст, у тому числі районів у містах). Згідно з Бюджетним кодексом України місцевими бюджетами є обласні,

районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Бюджетами місцевого самоврядування є бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах) [1]. Відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет) – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування [2]. Ст. 142 Конституції України визначає, що матеріальною й фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме й нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їх спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад [4]. У Законі України “Про місцеві державні адміністрації” термін “місцеві бюджети” взагалі не застосовується: у п. 1 ст. 18 при визначенні повноважень у галузі бюджету й фінансів сказано, що місцева державна адміністрація складає й подає на затвердження ради проєкт відповідного бюджету та забезпечує його виконання (у зв'язку з чим можна вважати, що бюджет може бути районним чи обласним) [3].

Отже, ні Конституція України, ні зазначені закони не розмежовують поняття “бюджети місцевого самоврядування” й “місцеві бюджети”, а Закон України “Про місцеве самоврядування” їх ототожнює. Згідно з нормами ст. 143 Конституції України, а також ст. 61 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні”, на рівні територіальних громад (села, селища, міста), органи місцевого самоврядування в селах, селищах, містах, районах у містах (у разі їх створення) самостійно розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети згідно з Бюджетним кодексом України. Органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування коштами відповідних бюджетів не несуть відповідальності за бюджетні зобов'язання одне одного, а також за бюджетні зобов'язання держави. За положеннями Бюджетного кодексу України зазначені органи місцевого самоврядування мають обмежене право на прями міжбюджетні відносини, зокрема їм не гарантоване

отримання дотацій вирівнювання безпосередньо з державного бюджету. Унаслідок цього в адміністративному сенсі вони залежать від рішень районних та обласних державних адміністрацій, які розподіляють кошти державного бюджету щодо фінансування самоврядних та делегованих повноважень. Місцева державна адміністрація може приймати рішення щодо розподілу та перерозподілу обсягів трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам у період між сесіями відповідної місцевої ради за умови делегування нею таких повноважень місцевій державній адміністрації з наступним внесенням змін до рішення про місцевий бюджет [1].

Держава фінансово підтримує місцеве самоврядування, бере участь у формуванні доходів місцевих бюджетів, здійснює контроль за законним, доцільним, економним, ефективним витрачанням коштів та належним їх обліком. Вона гарантує органам місцевого самоврядування доходну базу, достатню для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних потреб. У випадках, коли доходи від закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків та зборів перевищують мінімальний розмір місцевого бюджету, держава вилучає із місцевого бюджету до державного бюджету частину надлишку в порядку, встановленому Бюджетним кодексом України [2].

Таке посилення централізації коштів не відповідає концепції розвитку місцевого самоврядування. Місцеві бюджети відіграють важливу роль у фінансуванні діяльності органів місцевого самоврядування та є важливим чинником практичної реалізації функцій місцевого самоврядування. Основною характерною рисою місцевого самоврядування є відсутність належного фінансового забезпечення. Сьогодні доходи місцевих бюджетів України не мають у своєму розпорядженні податків, які б достатньою мірою задовольняли потреби населення в суспільних благах і послугах.

Таким чином, можна констатувати, що на сьогодні, потреби місцевого самоврядування часто не співвідносяться з критерієм фінансової достатності. Наявні фінансові ресурси місцевих бюджетів не дають змоги органам місцевого

самоврядування самостійно без державної підтримки здійснювати свої повноваження в межах Конституції і законів України. Для вирішення проблеми фінансового забезпечення місцевого самоврядування необхідно чітко розподілення доходів між усіма ланками бюджетної системи; раціональне використання природних, людських та фінансових ресурсів регіону; ефективний розвиток комунікацій та інфраструктури території регіону.

Вирішення проблеми фінансового забезпечення місцевого самоврядування забезпечить можливість місцевим органам влади впливати на соціально-економічний розвиток території, у створенні сприятливих умов для сталого розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про місцеві державні адміністрації: Закон України зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.